

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК ЯК ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

БАРГУІССА Залле - студентка Національного авіаційного університету

Стаття посвячена розгляду міжнародної зашити прав жєницин як інститута міжнародного права в историко-правовом аспекте. Раскрыто и проанализированы основные проблемы международной зашити прав жєницин. Рассмотрены институциональные механизмы зашити прав жєницин. Охарактеризованы принцип равноправия жєницин и мужєчин, не только провозглашает равенство полов, но и закрепляет гарантии его осуществления: в управлении государством, в области труда и занятости, в семейном праве и, кроме того, предусматривает ответственность государств за реализацию данного принципа.

Ключевые слова: дискриминация, права человека, права жєницин, международно-правовая защита, институт международного права.

Постановка проблеми

Відмінною рисою сучасного міжнародного права є наявність у ньому такої відносно нової галузі, як міжнародний захист прав людини. Сам факт поширення міжнародно-правового регулювання на питання захисту прав і свобод людини є, за словами Г.І.Тункіна, «великим переворотом у міжнародному праві» [1, с. 32]. Загальне розуміння державами необхідності міжнародного захисту прав людини як неодмінної умови міжнародного миру і прогресу знайшло своє відображення в Статуті створеної в 1945 р. універсальної міжнародної міждержавної організації – Організації Об'єднаних Націй. Статут ООН став першим міжнародно-пра-

вовим договором, який поклав на держави обов'язок дотримуватися основних прав і свободи людини, заклав основи співробітництва держав у галузі захисту прав особистості.

У даний час міжнародно-правові норми універсального і регіонального характеру, що входять у дану галузь, регулюють різноманітні питання і відносини з прав людини, в тому числі і у сфері захисту прав жінок. Але, незважаючи на прийняття цілої низки міжнародних договорів у сфері захисту прав жінок, зусиль держав, діяльності міжнародних організацій, жінки все ще піддаються дискримінації. Безперечно, ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку з численними порушеннями прав жінок, зокрема недостатній захист від насильства, недотримання права на участь у здійсненні міжнародної і внутрішньодержавної політики, а також нерівність між чоловіками і жінками у сфері праці. Зазначене підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання міжнародно-правового захисту прав жінок знайшли своє відображення в працях таких українських дослідників, як Н. В. Аніщук, Н. Б. Болотіна, М. В. Буроменський, О. І. Вінгловська, Т. Гурська, К. Б. Левченко, Ю. В. Лисюк, Т. М. Мельник, К. І. Чижмарь, В. Х. Ярмакі та ін.

Метою статті є дослідження міжнародного захисту прав жінок як інституту міжнародного права.

Виклад основного матеріалу дослідження

Міжнародне регулювання, спрямоване на захист прав жінок, відіграє роль основних стандартів, до яких необхідно прагнути державам у своїй правовій діяльності. Під міжнародними стандартами прийнято розуміти конкретні міжнародно-правові приписи в галузі забезпечення гендерної рівності.

Міжнародні нормативні акти, конвенції, декларації, пакти, містять дві групи стандартів у сфері правового захисту людини, такі як: права і свободи людини; обмеження прав. Найбільшу групу міжнародно-правових стандартів складають права і свободи людини і громадянина [2, с. 33].

У літературі висловлено думку, що права особистості відіграють у процесі становлення права в цілому головну структуроутворювальну роль [3, с. 12]. При цьому, однак, справедливо зазначається, що саме розуміння особистості, її прав має конкретно-історичний зміст і розвивається в історії. Таке застереження точне взагалі і є подвійним щодо прав людини (за термінологією документів ООН).

У всіх міжнародно-правових документах з прав людини прямо чи опосередковано зазначається, що права людини застосовуються до кожної людини. Стаття 2 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права вимагає, щоб кожна держава «поважала і забезпечувала всім особам на своїй території надані їм права без будь-яких відмінностей на основі расової приналежності, кольору шкіри, статі, мови, релігійних, політичних та інших поглядів, національного або соціального походження, майнового або іншого статусу» [4]. Більше того, у Віденській декларації і Програмі дій, прийнятій на Всесвітній конференції з прав людини, сформульовано основний принцип – права жінок і дівчат є невід'ємною, складовою і неподільною частиною загальних прав людини [5].

Закріплення у Статуті ООН принципу рівноправності статей поклало початок становленню, точніше, виділенню питань,

що відносяться до прав жінок, у самостійний предмет міжнародного співробітництва держав у рамках міжнародного права прав людини, що дозволило виділити проблеми прав жінок в окремий комплекс, що включає: 1) констатацію того, що в результаті цілого ряду історичних умов жінки мають менші соціальні можливості у порівнянні з чоловіками. Тому міжнародний захист має бути спрямований на забезпечення жінкам таких же прав і можливостей, які мають чоловіки; 2) необхідність врахування фізіологічних особливостей жіночого організму при реалізації спільних прав. Виділивши питання про права жінок, міжнародне співтовариство, насамперед у рамках ООН, не прагнуло вирішувати конкретні завдання. Оскільки захист прав людини, і жінок зокрема, пов'язано безпосередньо з можливостями конкретних держав забезпечувати той чи інший комплекс прав людини. Крім того, рух за права жінок розвивався у рамках більш широкого явища – боротьби за мир. Так, приймаючи рішення про проведення Міжнародного року жінки, Генеральна Асамблея, а потім і Комісія ООН зі становища жінок, підкреслили тісний зв'язок між дотриманням і розвитком прав жінок і збереженням та дотриманням загального миру [6].

На наш погляд, зв'язок між забезпеченням прав жінок та їх реалізацією з виключною боротьбою за мир є помилковим, оскільки в результаті такої боротьби втрачається безпосередньо сама людина, її права і можливість, здатність їх захисту, а тим більше відповідальність держав за порушення та недотримання прав жінок. Тим не менше, сьогодні забезпечення прав жінок усе ще залишається одним з показників глобалізації світу. Видається, що міжнародне співробітництво в галузі прав жінок пройшло у своєму розвитку дві стадії. З кінця XIX століття можна говорити про міжнародне співробітництво, що стосується прав жінок, яке здійснювалося в трьох напрямках: боротьба зі злочинністю (головним чином боротьба з проституцією); вирішення колізій внутрішнього права держав з різних питань (наприклад, з питань громадянства); міжнародне регулювання

праці (наприклад, особлива охорона жіночої праці).

У результаті були прийняті Паризька угода від 18.05.1904 року [7] і Паризький договір від 4.05.1910 року [8] про заходи боротьби із торгівлею жінками. Договірні держави зобов'язалися встановити кримінальне покарання за торгівлю жінками і дівчатами навіть у тому випадку, якщо окремі дії, що входять до складу злочину, були здійснені в різних країнах.

У 1919 році на першій сесії МОП були обговорені питання щодо праці жінок до і після пологів, про нічну працю і про працю на шкідливих виробництвах. На цій же сесії були прийняті дві міжнародні конвенції про охорону жіночої праці: Конвенція МОП №3 про працю жінок до і після пологів [9]; Конвенція МОП №4 про працю жінок у нічний час [10]. І згодом питання про умови праці жінок обговорювалися МОП на конференціях, скликаних у період між двома світовими війнами. За цей період було прийнято п'ять конвенцій і три рекомендації. Необхідно зазначити наступне: існує тісний зв'язок особливої охорони жіночої праці із життєздатністю майбутнього покоління – з його фізичними, інтелектуальними, моральними та іншими якостями, а отже, і з інтересами всього суспільства. Це сприяло тому, що міжнародно-правові норми про охорону жіночої праці, прийняті в рамках МОП, виглядають більш послідовними, ніж рішення цієї організації з інших питань (наприклад, норми про профспілки, восьмигодинний робочий день і т.д.). Так, загальновізнано, що Конвенція №3 про охорону материнства – один з найбільш зрозумілих і чітких міжнародно-правових актів, прийнятих у галузі трудових відносин [11, с. 177].

У міжнародному праві ще не ставилося питання про рівноправність статей (тим більше як про принцип), згідно з яким жінки і чоловіки мають рівні права в усіх сферах життя. Але навіть при вирішенні конкретних проблем держави в міжнародних угодах виходили не з принципу рівноправності статей, а, навпаки, закріплювали нерівноправне становище жінок (наприклад, при вирішенні питання про громадянство). На наш погляд, подібний характер міжнарод-

ного співробітництва був закономірним, бо традиційні погляди на роль чоловіка і жінки знаходили своє закріплення і у внутрішньодержавному праві. Регламентоване звернення держав до співпраці з питань захисту прав жінок, точніше, до розробки норм, що регулюють їх положення, відсутність принципів взаємодії і, тим більше, механізмів реалізації норм, дозволяє говорити про те, що міжнародного захисту прав жінок, як системи міжнародно-правових норм, що охоплюють основні питання правового становища жінок у суспільстві, не існувало.

Рівність чоловіків і жінок – один з основоположних принципів міжнародного права прав людини. У 1945 році, приймаючи Статут ООН, всі держави підкреслили рішучість «затвердити віру в основні права людини», проголосили однією з цілей ООН міжнародне співробітництво «у заохоченні і розвитку поваги до прав людини і основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії» [12]. У Статуті ООН принцип був закріплений у найбільш загальній формі, як зобов'язання держав поважати права всіх людей, незалежно від статі.

Наступним значним кроком у розвитку доктрини і практики прав жінок стали Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийняті ГА ООН у 1966 році. Статті треті Пактів закріпили вже не просто рівність у володінні правами для чоловіків і жінок, а й право користування всіма правами, які передбачені Пактами. У ст. 6, 7, 10 Пакту про економічні, соціальні і культурні права встановлюється принцип рівноправності у всій сукупності трудових відносин: рівне право на отримання роботи, право на рівну оплату за рівну працю, право на рівноправність у праці, право на особливий захист материнства. Зокрема, такий захист має надаватися «матерям протягом розумного періоду до і після пологів» [13]. Протягом цього періоду працюючим матерям повинна надаватися оплачувана відпустка. У ст. 23 Пакту про громадянські і політичні права передбачається рівність прав і обов'язків подружжя щодо вступу в шлюб, під час перебування в шлюбі і при його розірванні, тобто рівність

чоловіків і жінок у всій сукупності сімейно-шлюбних відносин [14].

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок – завершальний етап у формуванні принципу рівноправності чоловіків і жінок, відповідний даному етапу історичного розвитку людського суспільства. У преамбулі Конвенції сказано, що, як і раніше, має місце значна дискримінація щодо жінок, яка порушує принципи рівноправності і поваги людської гідності, перешкоджає участі жінок нарівні з чоловіком у політичній, соціальній, економічній сфері та культурному житті своєї країни, заважає зростанню добробуту суспільства і сім'ї, і ще більше ускладнює повне розкриття можливостей жінок на благо своїх країн та людства [15, с. 66].

Конвенція є орієнтиром, надійним інструментом для аналізу дій щодо поліпшення становища жінок в тій чи іншій країні відповідно до міжнародно-визнаних документів. Вона задає той рівень правового статусу жінок, який відповідає сучасним міжнародним вимогам.

Висновки

Таким чином, міжнародний захист прав жінок як інститут міжнародного права являє собою сукупність договірних норм, що регулюють співробітництво держав з метою загальної поваги і дотримання, забезпечення та захисту прав жінок в усіх сферах життя. Так, у міжнародному праві прав людини закріплений і постійно розвивається принцип рівноправності жінок і чоловіків, що свідчить про проблемність становища жінок у суспільстві, про необхідність вирішення даного комплексу проблем. Даний принцип не тільки проголошує рівність статей, але і закріплює гарантії його здійснення: в управлінні державою, в галузі праці та зайнятості, в сімейному праві і, крім того, передбачає відповідальність держав за реалізацію даного принципу. Настільки детально розглянутий принцип рівноправності статей, поряд з основним принципом поваги прав і свобод людини, є основоположним в інституті міжнародного захисту прав жінок.

Література

1. Тункин Г.И. Международное право: наследство XX века. - СПб.: «РЕМП», 1994. – 567 с.
2. Международные нормы и стандарты в области прав человека (Учебный курс ООН) // Советский журнал международного права. 2013. – № 2. – С. 28-67.
3. Слатвицька А.В. Міжнародний захист економічних прав жінок: Автореф. Дис...канд. юрид. наук: 12.00.11 / КНУ ім. Т. Шевченка. – К. – 2010. – 20 с.
4. International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I14668-English.pdf>.
5. Vienna Declaration and Programme of Action Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/vienna.pdf>.
6. Resolution adopted by the General Assembly 3520 (XXX). World Conference of the International Women's Year [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un-documents.net/a30r3520.htm>
7. International Agreement for the Suppression of the «White Slave Traffic», May 18, 1904 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1904.html>.
8. International Convention for the Suppression of the «White Slave Traffic», May 4, 1910 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1910.html>
9. Конвенция 3. Конвенция о труде женщин до и после родов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/normativeinstrument/wcms_c003_ru.htm.
10. Конвенция 4. Конвенция о труде женщин в ночное время [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено розгляду міжнародного захисту прав жінок як інституту міжнародного права в історико-правовому аспекті. Розкрито та проаналізовано основні проблеми міжнародного захисту прав жінок. Розглянуто інституційні механізми захисту прав жінок. Охарактеризовано принцип рівноправності жінок і чоловіків, який не тільки проголошує рівність статей, але і закріплює гарантії його здійснення: в управлінні державою, в галузі праці та зайнятості, в сімейному праві і, крім того, передбачає відповідальність держав за реалізацію даного принципу.

Ключові слова: дискримінація, права людини, права жінок, міжнародно-правовий захист, інститут міжнародного права.

documents/normativeinstrument/wcms_c004_ru.htm

11. Рошин Б.Е. Первая международная конференция труда: основные результаты нормотворчества (к 95-летию создания Международной организации труда) / Борис Евгеньевич Рошин // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – 2014. – № 4, Том 20. — С. 174-178.

12. Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>

13. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, December 16, 1966, New York [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20993/v993.pdf>

14. International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I14668-English.pdf>.

15. Southard J.L. Protection of Women's Human Rights under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women / Jo Lynn Southard // Pace International Law Review. – 1996. – Volume 8, Issue 1. – P. 1-90.

Zallie Barhuissa.

INTERNATIONAL PROTECTION OF WOMEN'S RIGHTS AS AN INTERNATIONAL LAW INSTITUTION

It is devoted to the consideration of the international protection of women's rights as an institution of international law in the historical and legal aspect. The main problems of international protection of women's rights are revealed and analyzed. It has been established that the connection between the provision of women's rights and their implementation with the exclusive struggle for peace is erroneous, as the result of such a struggle is lost directly by the person himself, his rights and ability, the ability to protect them, and especially the responsibility of States for violations and non-compliance with rights women. It was substantiated that international cooperation in the field of women's rights took place in two stages. It is clarified that the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women is the final stage in the formation of the principle of equality of men and women, corresponding to this stage of the historical development of human society. The Convention is a benchmark, a reliable tool for analyzing actions to improve the status of women in one or another country in accordance with internationally recognized documents. She sets the level of legal status of women that meets modern international requirements. Thus, international protection of women's rights as an institution of international law is a set of contractual norms governing the cooperation of States in order to respect and observe, ensure and protect the rights of women in all spheres of life. Thus, the international human rights law enshrines and constantly develops the principle of equality of women and men, which testifies to the problem of the situation of women in society, the need to address this complex of problems. This principle not only proclaims the equality of articles, but also ensures the guarantees of its implementation: in the government, in the field of labor and employment, in family law, and, moreover, provides for the responsibility of States for the implementation of this principle. The principle of equal rights of the articles is considered in detail, along with the basic principle of respect for human rights and freedoms, is fundamental in the institute for the international protection of women's rights. The institutional mechanisms for protecting women's rights are considered. Characterized by the principle of equality of women and men, which not only proclaims the equality of the articles, but also ensures the guarantees of its implementation: in the government, in the field of labor and employment, in family law, and, moreover, provides for the responsibility of States for the implementation of this principle.

Key words: discrimination, human rights, women's rights, international legal protection, institute of international law.